

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
Кафедра маркетингу і контролінгу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІнЕУ

_____ Гораль Л.Т.
«__» _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Бюджетування та фінансове забезпечення підприємницької діяльності

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Спеціалізація

(шифр і назва спеціалізації)

Інститут економіки та управління в нафтогазовому комплексі

Івано-Франківськ
2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма розроблена з бюджетування та фінансового забезпечення підприємницької діяльності для студентів за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Розробники: Перезова І.В., д.е.н., професор; Попадинець І.Р., асистент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри маркетингу і контролінгу

Протокол від 30 серпня 2016 р. № 1

Завідувач кафедри маркетингу і контролінгу

_____ Перезова І.В.

2.1 Мета та задачі дисципліни, її місце і значення у навчальному процесі

Дисципліна “Бюджетування та фінансове забезпечення підприємницької діяльності” вивчає процес планування та фінансового забезпечення підприємницької діяльності.

Метою дисципліни є формування знань організації та методики проведення бюджетування на підприємстві, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Ціль вивчення дисципліни полягає в формуванні у студентів системи спеціальних знань у сфері фінансових відносин, пов’язаних з впровадженням бюджетних систем, що дозволить удосконалити управління грошовими потоками суб’єктів господарювання, активами та пасивами з метою пошуку найоптимальнішого варіанту діяльності підприємства чи його окремих структурних підрозділів.

Завдання: вивчення принципів і методів бюджетування на підприємстві, його місця і ролі в управлінні діяльністю підприємства; набуття вмінь застосувати відповідні методи та прийоми в процесі планування витрат, грошових потоків, показників фінансової діяльності підприємства, зростання її ринкової вартості з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Предмет: Бюджет як інструмент системи управлінського контролю, його сутність і функції. Види і форми бюджетів. Загальна характеристика операційного і фінансового бюджетів. Порядок складання і призначення бюджету продажів, бюджету виробництва, бюджету придбання і використання матеріалів, бюджету трудових витрат, бюджету загальновиробничих витрат, бюджету адміністративних витрат і витрат на збут. Методика і техніка контролю за виконанням бюджетів. Призначення і порядок складання гнучких бюджетів. Аналіз відхилень з використанням гнучкого бюджету.

Очікувані результати (набута компетентність) – після вивчення дисципліни майбутній фахівець повинен

знати:

- економічний зміст, задачі та принципи фінансового планування;
- методи фінансового планування;
- особливості організації фінансового планування на підприємстві;
- систему бюджетного управління на підприємстві;

- методику бюджетування на підприємстві;
- організацію процесу бюджетування на підприємстві;
- особливості розробки бюджетів на підприємстві.

уміти:

- визначати сутність та особливості фінансового планування на підприємстві;
- використовувати методи фінансового планування;
- вести організацію фінансового планування;
- визначати систему бюджетного управління на підприємстві;
- складати різні види бюджетів на підприємстві;
- володіти основами бюджетного планування на підприємстві;
- усвідомлювати сутність бюджетної організації та мотивації тощо.

Вивчення даної дисципліни базується на попередньому освоєнні таких нормативних дисциплін як “Планування”, “Економіка”, “Економіка підприємства”, “Міжнародний менеджмент”, “Мікроекономіка”.

2.2 Вимоги до компетенцій, знань та умінь

МОДУЛЬ 1. Теоретико-методичні основи бюджетування діяльності підприємства
<p><u>Змістовий модуль 1</u> Знати: принципи фінансового планування на підприємстві. Вміти: використовувати концептуальні основи фінансового планування на підприємстві.</p>
<p><u>Змістовий модуль 2</u> Знати: передумови бюджетування на підприємстві. Вміти: ідентифікувати етапи бюджетування на підприємстві</p>
<p><u>Змістовий модуль 3</u> Знати: процес системи бюджетування на підприємстві Вміти: використовувати процес системи бюджетування на підприємстві</p>
<p><u>Змістовий модуль 4</u> Знати: механізм формування бюджетування на підприємстві Вміти: формувати механізм бюджетування на підприємстві.</p>
МОДУЛЬ 2. Формування бюджетної системи на підприємстві
<p><u>Змістовий модуль 5</u> Знати: основні організаційні етапи постановки та впровадження бюджетування на підприємстві. Вміти: використовувати етапи бюджетування на підприємстві.</p>
<p><u>Змістовий модуль 6</u> Знати: види та особливості розробки бюджетів на підприємстві. Вміти: використовувати особливості розробки бюджетів на підприємстві.</p>
<p><u>Змістовий модуль 7</u> Знати: ризики невиконання бюджетів та шляхи їх мінімізації. Вміти: визначати ризики невиконання бюджетів.</p>
<p><u>Змістовий модуль 8</u> Знати: умови прийняття управлінських рішень при бюджетуванні. Вміти: формувати управлінські рішення при бюджетуванні</p>

2.3 Склад і структура дисципліни «Бюджетування та фінансове забезпечення підприємницької діяльності»

Таблиця 1

СКЛАД І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Курс та семестр за робочим навчальним планом	5 курс, 10 семестр	Всього
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість семестрових модулів	3	3
Повний обсяг часу, год.	120	120
В тому числі кількість аудиторних занять, год.	54	54
З них, год.	лекційних	18
	лабораторних	-
	Практичних (семінарських)	18
Види завдань та робіт (РГР, РПР, КР, КП)	-	-
Обсяг часу на СРС, год.	66	66
Індивідуальна робота, год.	-	-
Підсумкова форма контролю I – екзамен 3 - залік	3	3

Таблиця 2

РОЗПОДІЛ ЗА СЕМЕСТРАМИ ТА МОДУЛЯМИ

№	Найменування змістових модулів	Кількість годин (ауд.)			СРС
		Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття (семінарські заняття)	
Семестровий модуль 1					
1	Фінансове планування як основа бюджетування діяльності підприємства	2	-	2	6
2	Призначення та роль бюджетування на підприємствах у сучасних умовах	2	-	2	6
3	Система бюджетування на підприємствах	2	-	2	6
4	Механізм бюджетування на підприємстві	2	-	2	8
Семестровий модуль 2					
5	Основні організаційні етапи постановки та	4	-	4	8

	впровадження бюджетування на підприємстві				
6	Види та особливості розробки бюджетів на підприємстві	2	-	2	4
7	Ризики невиконання бюджетів та шляхи їх мінімізації	2	-	2	8
8	Управлінські рішення при бюджетуванні	2	-	2	8
Всього:		18	-	18	66

Лекційні заняття СЕМЕСТРОВИЙ МОДУЛЬ 1

Теоретико-методичні основи бюджетування діяльності підприємства **Лекція №1. Фінансове планування як основа бюджетування діяльності підприємства**

Тематика лекції

Економічний зміст, задачі та принципи фінансового планування
Етапи фінансового планування. Методи фінансового планування
Перспективне фінансове планування та його особливості у сучасних умовах

Джерело: Семенов Г.А. Фінансове планування і управління на підприємствах Навч.посібн. – К. :Ліра-К – 2007 р.

Лекція №2. Призначення та роль бюджетування на підприємствах у сучасних умовах

Тематика лекції

Сутність та призначення бюджетування на підприємстві
Переваги та недоліки бюджетування
Склад та функції бюджетування на підприємстві. Принципи бюджетування на підприємстві

Джерело: Кузьмін О.Є, Мельник О.Г. Бюджетування на підприємстві: Навчальний посібник . – К.: Кондор,2008 - 312 с.

Лекція №3. Система бюджетування на підприємствах.

Тематика лекції

Система бюджетного управління на підприємстві
Чинники, що впливають на систему бюджетування підприємства. Архітектура бюджетної системи підприємства
Моделі бюджетного управління

Джерело: Кузьмін О.Є, Мельник О.Г. Теорія і практика бюджетування зовнішньо-економічної діяльності підприємств: Навч.посібн. – К.: Ліра-К, 2009 р.

Лекція №4. Механізм бюджетування на підприємстві

Тематика лекції

Методика бюджетування на підприємстві
Класифікація бюджетів у бюджетуванні. Класифікація доходів та витрат у бюджетуванні
Бюджетний контроль та регулювання на підприємстві

Джерело: Добровольский Е. Бюджетирование: шаг за шагом: 2-е вид. - К.: Ліра-К, 2010р.

СЕМЕСТРОВИЙ МОДУЛЬ 2

Формування бюджетної системи на підприємстві

Лекція №5. Основні організаційні етапи постановки та впровадження бюджетування на підприємстві

Тематика лекції

Технологія побудови фінансової структури підприємства
Класифікація центрів фінансової відповідальності у фінансовій структурі підприємства
Бюджетний регламент. Організація процесу бюджетування

Джерело: Панков В.А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства: Навч.посібник – К.: ЦУЛ, 2007 р

Лекція №6. Види та особливості розробки бюджетів на підприємстві.

Тематика лекції

Бюджет продаж. Бюджет виробництва. Бюджет закупівлі матеріалів
Бюджет витрат на оплату праці. Бюджет непрямих витрат виробництва. Бюджет адміністративних витрат. Бюджет витрат на збут.
Бюджет доходів та витрат. Бюджет руху грошових коштів. Прогнозований баланс.

Джерело: Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або Як ефективно управляти фінансами. – М. – Х.: Фактор, 2005. – 340 с.

Лекція №7. Ризики невиконання бюджетів та шляхи їх мінімізації

Тематика лекції

Оцінка виконання бюджету з врахуванням ризиків за окремими видам доходів чи витрат або центрами бюджетування.
Методи та заходи з мінімізації впливу ризиків при бюджетуванні.

Джерело: Джай К. Шим, Джойл Г. Сигел. Основы коммерческого бюджетирования. /Пер. с англ. – СПб.: Пергамент, 1998. – 496с.

Лекція №8. Управлінські рішення при бюджетуванні

Тематика лекції

Сутність джерел інформації для експертної діагностики.

Характеристика методів оцінки інвестиційних проектів в системі бюджетування

Джерело: Терри Дикки. Бюджетирование малого бизнеса. Азбука предпринимательства. Практические советы, как достигнуть финансового успеха. Пер. с англ. – СПб.: ООО «Издательство Полигон», 1999. – 240 с.

Змістові модулі, які виносяться на настановчі лекції для студентів заочної форми навчання (4 год):

ЗМ №2. Призначення та роль бюджетування на підприємствах у сучасних умовах (2 год)

ЗМ №5. Основні організаційні етапи постановки та впровадження бюджетування на підприємстві (2 год)

Практичні (семінарські) заняття

Таблиця 3

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Обсяг в годинах	Назва та стислий зміст роботи	Мета роботи	Рекомендована література
2	Поточний контроль знань (опитування-співбесіда). Виконання ситуаційних та аналітичних вправ.	Засвоїти концептуальні основи специфіки процесу планування	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19
2	Поточний контроль знань (опитування-співбесіда). Вирішення тематичних кросвордів.	Дослідити роль бюджетування на підприємстві	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19
2	Поточний контроль знань (бліц-тест). Обговорення комплексної ситуаційної задачі.	Розглянути зміст системи бюджетування на підприємстві	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19
2	Поточний контроль знань (опитування-співбесіда). Виконання ситуаційних та аналітичних вправ.	Дослідити механізм бюджетування на підприємстві	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19
2	Поточний контроль знань (бліц-тест). Виконання ситуаційних вправ. Розв'язування тематичних кросвордів.	Розглянути етапи постановки та впровадження бюджетування на підприємстві	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19
2	Поточний контроль знань (бліц-тест). Обговорення комплексної ситуаційної задачі.	Опанувати види та особливості розробки бюджетів на підприємстві	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19
2	Поточний контроль знань (опитування-співбесіда). Виконання ситуаційних вправ. Розв'язування тематичних кросвордів.	Розглянути ризики невиконання бюджетів та шляхи їх мінімізації	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19

2	Поточний контроль знань (опитування-співбесіда). Обговорення комплексної ситуаційної задачі.	Опанувати процес прийняття управлінських рішень при бюджетуванні	Осн 1 – 18; дод. 1 – 19
---	--	--	-------------------------

Практичні заняття, які будуть проведені для студентів заочної форми навчання (6 год):

ЗМ №2. Призначення та роль бюджетування на підприємствах у сучасних умовах (2 год)

ЗМ №5. Основні організаційні етапи постановки та впровадження бюджетування на підприємстві (2 год)

ЗМ №7. Ризики невиконання бюджетів та шляхи їх мінімізації (2 год)

2.4 Планування самостійної роботи студента

Питання підсумкового контролю (до екзамену)

- 1 Охарактеризуйте етапи стратегічного аналізу?
- 2 Охарактеризуйте планування як частину довгострокового планування.
- 3 В чому суть становлення фінансового планування в Україні в сучасних умовах?
- 4 Проаналізуйте етапи складання бізнес-плану.
- 5 Проаналізуйте особливість бюджетування в зарубіжних корпораціях.
- 6 Охарактеризуйте переваги фінансового планування на підприємстві у формі бюджетів.
- 7 В чому суть видів фінансових планів?
- 8 Дайте визначення фінансового циклу та готівкового бюджету.
- 9 Що визначає фінансовий цикл і як його можна розрахувати?
- 10 Розкрийте зміст понять "бюджет" і "бюджетування"
- 11 З яких трьох позицій розглядається бюджетування?
- 12 Яку інформацію повинні містити бюджети?
- 13 Охарактеризуйте роль бюджетування в прийнятті управлінських рішень.
- 14 Розкрийте зміст основних етапів процесу бюджетування
- 15 У чому полягають причини незадовільного виконання бюджету?
- 16 У чому полягає процес формування системи бюджетів підприємства?
- 17 Які складові формують систему бюджетування?
- 18 Що включає розробка фінансової структури підприємства?
- 19 Розробка бюджетів підприємства (структури, форматів, бюджетів та взаємозв'язків між ними) включає ...
- 20 Розробка управлінської облікової політики (визначення розбіжностей між управлінською та бухгалтерською обліковою політикою, лімітування, принципи розподілу накладних витрат) включає...
- 21 Розробка регламенту планування (Хто? Коли? Що? В якому вигляді? Кому? На підставі якої інформації? Хто повинен надати інформацію? Що потрібно зробити з отриманою інформацією?) включає розробку...
- 22 Розробка регламенту бюджетування для кожного Центру Фінансової відповідальності (ЦФВ), що включає...
- 23 Що собою представляє регламентація бюджетування?
- 24 Які положення про бюджетування є основними?
- 25 За яким сценарієм здійснюється відповідальність за кожною з статтею витрат?
- 26 Охарактеризуйте основи управління за центрами відповідальності.
- 27 Поясніть взаємозв'язок п'яти основних типів ЦФВ.
- 28 Яку відповідальність несе кожний з типів ЦФВ?
- 29 Які можливі три варіанти утворення з підрозділів підприємства центрів фінансової відповідальності ви знаєте?

- 30 В чому суть формування фінансової структур на підприємстві?
- 31 Від чого залежить вибір фінансової структури на підприємстві?
- 32 Наведіть приклади структур різних підприємств з неоднаковою кількістю видів бізнесу.
- 33 В суть підприємств з одним і декількома видами бізнесу?
- 34 Згідно якого порядку здійснюють перевірку організаційної структури підприємства?
- 35 Що необхідно керівнику для прийняття рішення?
- 36 Які переваги забезпечує облікова політика для управлінського обліку?
- 37 Охарактеризуйте базові принципи, які формують основні принципи облікової політики.
- 38 Які складові домінують при розробці принципів обліку готової продукції і реалізації?
- 39 Що входить до складу принципів формування собівартості продукції?
- 40 За якими складовими здійснюється розробка принципів обліку майна?
- 41 Що включає розробка принципів обліку дебіторської / кредиторської заборгованості?
- 42 Охарактеризуйте методи розрахунків лімітів.
- 43 Які основи мають значення в розробці управлінської облікової політики?
- 44 За якими статтями складають бюджет підприємства?
- 45 Які джерела надходжень розрізняють на підприємстві?
- 46 Які основні підсумкові бюджети формують на підприємстві?
- 47 За якими етапами розробляють бюджетну систему підприємства?
- 48 Які існують методи ведення обліку бюджетних статей?
- 49 За якими способами можна сформувати структуру переліку статей?
- 50 Назвіть приклади класифікації надходження.
- 51 Виділіть складові структури бюджету на різних підприємствах.
- 52 Наведіть перелік статей переліку статей, що відбивають рух грошових коштів по фінансовій діяльності підприємства
- 53 Охарактеризуйте особливості фінансового циклу.
- 54 Проаналізуйте фінансовий інвестиційний цикл у виробництві.
- 55 В чому суть структури зведеного бюджету виробничого підприємства?
- 56 Що таке виробничий бюджет першого рівня?
- 57 Обґрунтуйте блок-схему зведеного бюджету виробничого підприємства.
- 58 В чому суть ієрархічності зведеного бюджету промислового підприємства?
- 59 Яке положення має визначену практичну значимість при виборі термінів бюджетного планування?
- 60 В чому суть комбінованого підходу до бюджетування?
- 61 Проаналізуйте характерні риси короткострокових і довгострокових бюджетів
- 62 Що відносять до операційних бюджетів виробничого підприємства?
- 63 Охарактеризуйте блок-схему основного бюджету та його складових.
- 64 З якими аспектами пов'язані методичні основи підготовки операційних бюджетів?
- 65 Назвіть основні принципи проведення діагностики фінансового стану підприємства.
- 66 Які є основні показники, що характеризують точність бюджетів?
- 67 Проаналізуйте фактори, які впливають на прогноз обсягу продаж.
- 68 Яку з типових цінових стратегій доцільно вибрати для прогнозу обсягу продажів?
- 69 Проаналізуйте відмінності між статтями бюджетів
- 70 Які основні завдання менеджменту ставляться на підприємстві щодо мотивації?
- 71 Які цілі підприємства і цілі окремих підрозділів ставляться щодо мотивації персоналу?
- 72 Проаналізуйте джерело мотивації.
- 73 Що в системі мотивації відіграє важливу роль?
- 74 Які стимули використовуються в процесі бюджетування?
- 75 Що собою представляє система мотивації?
- 76 Проаналізуйте етапи моніторингу мотивації в процесі бюджетування.
- 77 Як здійснювати мотиваційний контроль в процесі бюджетування?

2.5 Оцінювання знань студентів

Таблиця 4

РОЗПОДІЛ БАЛІВ (КРЕДИТІВ ECTS)

Семестровий модуль № 1		
Вид роботи	К-сть балів	К-сть кредитів
Модульна контрольна робота №1	15	0,6
Модульна контрольна робота №2	15	0,6
Підсумкове тестування	20	0,8
Ділова ситуація (case study)	20	0,8
Виконання завдань для самостійної роботи	20	0,8
Знання термінологічного словника	10	0,4

Таблиця 5

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Національна	Університетська (в балах)	ECTS	Визначення ECTS	Рекомендована система оцінювання
Відмінно	90-100	A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100 (відмінно)
Добре	82-89	B	Дуже добре - вище середнього рівня з кількома помилками	75-89 (добре)
	75-81	C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	
Задовільно	67-74	D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	60-74 (задовільно)
	60-66	E	Достатньо - виконання задовольняє мінімальні критерії	
Незадовільно	35-59	FX	Незадовільно - потрібно попрацювати перед тим, як отримати залік або скласти екзамен	35-59 (незадовільно із можливістю повторного складання екзамену)

	0-34	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	0-34 (незадовільно із обов'язковим повторним вивченням модуля)
--	------	---	--	--

2.6 Навчально-методичні матеріали

Основна література

1. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003.
2. Цивільний кодекс України №435-IV від 16.01.2003.
3. Податковий кодекс України №2755-VI від 02.12.2010.
4. Кузьмін О.Є, Мельник О.Г. Бюджетування на підприємстві: Навчальний посібник . – К.: Кондор, 2008 - 312 с.
5. Кузьмін О.Є, Мельник О.Г. Теорія і практика бюджетування зовнішньо-економічної діяльності підприємств: Навч.посібн. – К.: Ліра-К, 2009 р.
6. Добровольский Е. Бюджетирование: шаг за шагом: 2-е вид. - К.: Ліра-К, 2010 р.
7. Семенов Г.А. Фінансове планування і управління на підприємствах Навч.посібн. – К.: Ліра-К – 2007 р.
8. Панков В.А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства: Навч.посібник – К.: ЦУЛ , 2007 р
9. Перезовова І.В., Попадинець І.Р. Практикум «Бюджетування в діяльності суб'єктів господарювання», 2016;
10. Яковлев Ю.П. Контролінг на базі інформаційних технологій: Навч.посібн – К.: ЦУЛ - 2009р.
11. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або Як ефективно управляти фінансами. – М. – Х.: Фактор, 2005. – 340 с.

Допоміжна навчальна література

1. Алексеева М.М. Планирование деятельности фирмы: Учебно-методическое пособие. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 248 с.
2. Атрилл Питер, МакЛейни Эдди. Управленческий учёт для нефинансовых менеджеров/ Пер. с англ.; Под. ред. Каньгина С.Л. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – 624 с.
3. Гибкое развитие предприятия: Эффективность и бюджетирование. /Под ред. В.Н. Самочкина. – 2-е изд., доп. – М.: Дело, 2002. – 376 с.
4. Гибкое развитие предприятия: Эффективность и бюджетирование. /Под ред. В.Н. Самочкина. – 2-е изд., доп. – М.: Дело, 2002. – 376 с.
5. Дайле А. Практика контроллинга: Пер. с нем. / Под ред. и с предисл. М.Л. Лукашевича, Е.Н. Тихоненковой. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 336 с.
6. Джай К. Шим, Джойл Г. Сигел. Основы коммерческого бюджетирования. /Пер. с англ. – СПб.: Пергамент, 1998. – 496с.
7. Друри К. Управленческий и производственный учёт: Пер. с англ.: Учебник. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 1071 с.
8. Ильин А.И. Планирование на предприятии: учеб. пособие / А.И. Ильин. – 6-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Новое издание, 2005. – 656 с.
9. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Е.А. Ананькина, С.В. Данилочкин, Н.Г. Данилочкина и др.; Под ред. Н.Г. Данилочкиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 279 с.
10. Лисовицкий В.Н. Микроэкономика. Учебн. пособие для экономич. специальностей вузов. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ «Студцентр», 1997. – 160 с.

11. Лихачова О.Н. Финансовое планирование на предприятии: Учеб. пособие. – М.: ООО «ТКВелби», 2003. – 264 с.
 12. Пашигорева Г.Н. Система управленческого учета и анализа: уч.пос.- СПб: Питер, 2002.- 171с.
 13. Перезовова І.В., Попадинець І. Р. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання - Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2016. – 83с.
 14. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін. Фінанси підприємств: Підручник; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 5-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
 15. Рубинштейн Т.Б. Планирование и расчеты денежных средств фирм и компаний.- М.: «Ось-89», 2001.-608с.
 16. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: Издательский Дом «Максимум», 2001. – 600 с.
 17. Сергеев И.В., Шипицын А.В. Оперативное финансовое планирование на предприятии. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 288 с.: ил.
 18. Стоянова Э.С. Управление оборотным капиталом: Учебно-практическое пособие / Е.С.Стоянова и др.- М., 1998.
 19. Теплова Т.В. Планирование в финансовом менеджменте: Учебно-методическое пособие.-М.: ВШЭ, 1998.-140с.
 20. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
 21. Терри Дикки. Бюджетирование малого бизнеса. Азбука предпринимательства. Практические советы, как достигнуть финансового успеха. Пер. с англ. – СПб.: ООО «Издательство Полигон», 1999. – 240 с.
 22. Томпсон А., Стрикленд С. Стратегический менеджмент. М.- Экономика,1998.
 23. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга: Пер. с нем./Под ред. и с предисл. А.А. Турчака, Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.: ил.
 24. Хруцкий В.Е., Сизова Т.В., Гамаюнов В.В. Внутрифирменное бюджетирование: Настольная книга по постановке финансового планирования. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 400 с.: ил.
- Шевченко И.Г. Управленческий учет для менеджеров: Учебно-практическое пособие /И.Г.Шевченко – М.: ЗАО «Издательство» Экономика», Аудиторская компания «Эдвайзер», 2001.- 185с.